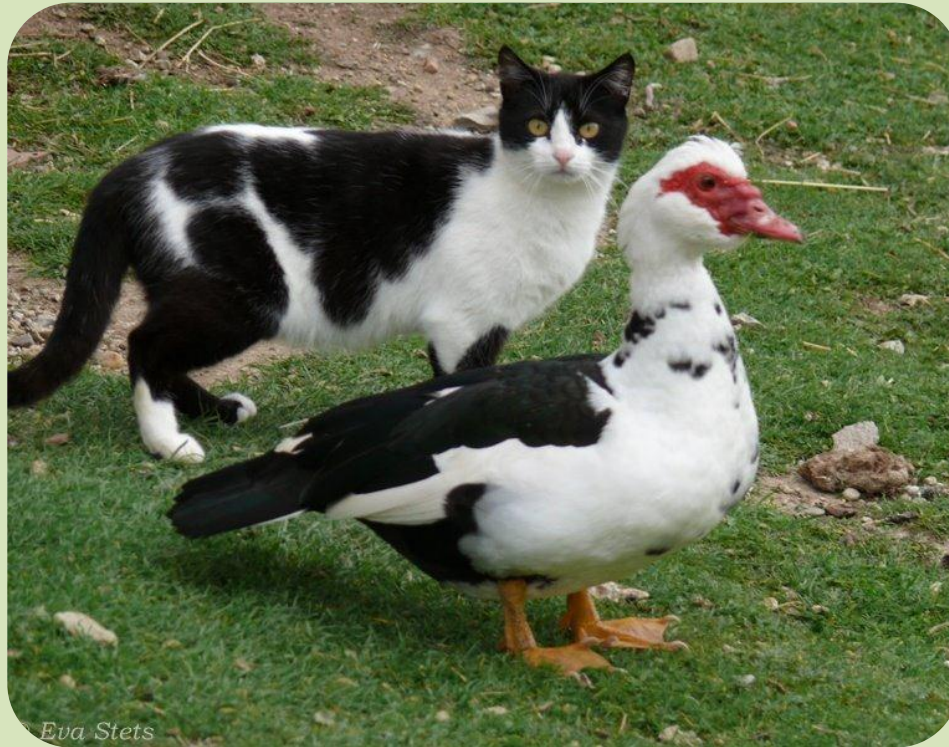

Ptaki i koty

Czy możliwe jest zgodne sąsiedztwo?

Eva Stets

Fot. Eva Stets

Antoni Marczewski

Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków

Krótką historia kota

- Od bliskowschodniego *Felis silvestris*, proces udomawiania zaczął się ok. 12 000 lat temu
- 9500 lat temu – szczątki na Cyprze
- Neolit, początki rolnictwa
- Egipski kult kota związany z **boginią Bastet**
- W 390 r. n.e. Teodozjusz Wielki zakazał kultu
- W XIX w. Brytyjczycy wywieźli z Egiptu 300 tys. kocich mumii, przerobionych na mączkę nawozową (zachowała się czaszka przechowywana w British Museum)
- Średniowiecze – prześladowanie kotów (dżuma jako efekt?)

Fot. <http://pl.wikipedia.org>

Kot obecnie

- Na świecie ok. 500 mln domowych kotów, trudna ocena liczby bezpańskich i dziczących
- USA: 77-90 mln domowych kotów (psów: 63 mln) + koty dziczące (60-100 mln)
- W Azji rocznie zjadanych jest ok. 4 mln kotów
- 3 mioty rocznie, 4-6 kociąt w miocie
- W ciągu 7 lat para kotów oraz ich potomstwo może „wyprodukować” 420 000 kociąt
- Poza kotami domowymi koty bezpańskie (uciekinierzy i osobniki porzucone - *stray*) oraz dziczące (*feral*)

Aktywność kota

- 3/9 czasu – sen, 2/9 czasu – pielęgnacja, 4/9 czasu – cała reszta
- Na krótkich dystansach do 49 km/h
- Miejscami wysokie zagęszczenia (do 200 os/km²)
- Tendencje do wędrówek (zredukowane przez wykastrowanie)
- Dwa szczyty aktywności (Goszczyński i in. 2009): kilka godzin po wschodzie słońca i w okolicach zmierzchu
- Generalnie trzymają się zabudowań (100-500 m),
- im niższe temperatury tym krótsze wędrówki (różnice w reakcji na obserwatora w badaniach Goszczyńskiego i in.)
- Nocne wędrówki dalsze od dziennych

Fot. Grzegorz Fedoruk

Kot – obcy element ekosystemu

- Chronione przed:
 - Głodem
 - Chorobami,
 - Pasożytami,
 - Drapieżnikami,
 - Konkurencją,

Fot. Arkadiusz Broniarek

Znaczenie kota w przyrodzie

- Środowisko miejskie
- Krajobraz rolniczy (zabijają więcej zwierząt niż koty na obszarach zurbanizowanych)
- Wyspy (gatunek zawleczony)

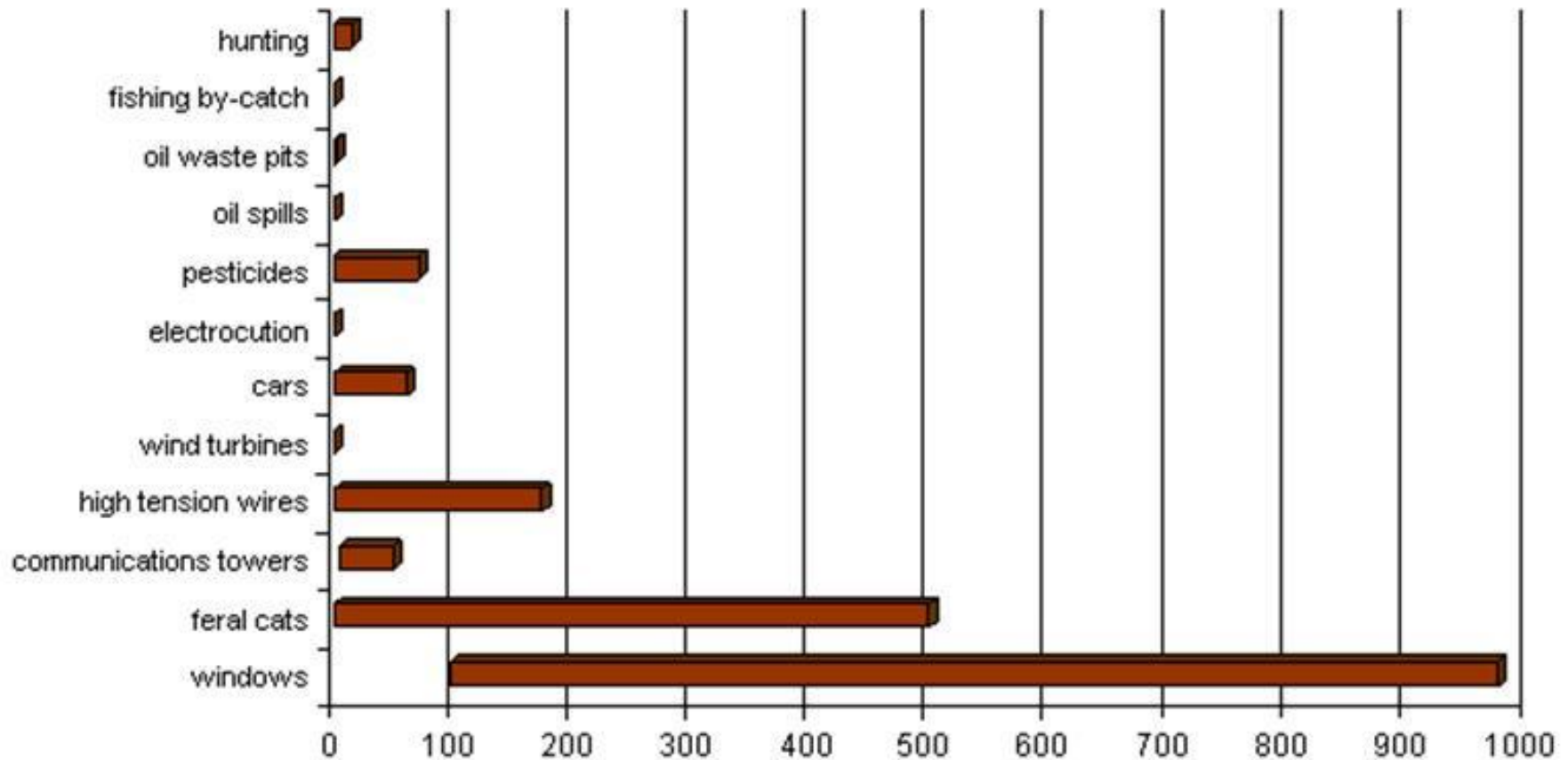
Problem kotów na wyspach

- Odpowiedzialne za wytępienie 8 wyspowych endemitów
- Wytępienie 41 gatunków na wyspach tworzących Nową Zelandię
- Marion Island (Ocean Indyjski) – przed operacją usunięcia koty odpowiedzialne za 450 000 zabitych ptaków morskich rocznie

Fot. <http://pl.wikipedia.org>

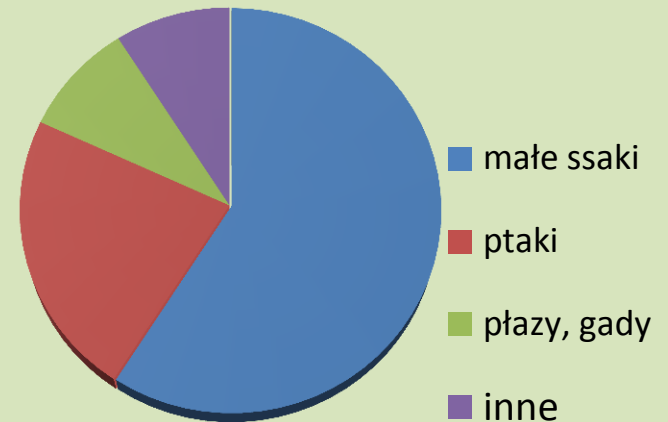
Estimated Annual Mortality (in millions of birds)

Źródło (2003) : <http://www.sibleyguides.com/conservation/causes-of-bird-mortality/>

Drapieżnictwo kotów

- Ameryka Płn., Europa, Australia, Nowa Zelandia, Afryka, wyspy
- 60-70% ofiar: małe ssaki; 20-30% ofiar: ptaki
Do 10%: płazy, gady, owady
- Rekordzista: 1600 ofiar w 18 miesięcy
- Badania w Wichita, KS – kot bez pazurów skuteczniejszym łowcą
- W Polsce – badania m.in. dr Dagny Krauze-Gryz (SGGW, Warszawa) , dr Izabela Wierzbowska i Joanna Olko (UJ, Kraków)

Mammal Society - Look what the cat's brought in!

- Badanie składu gatunkowego ofiar przynoszonych do domów
- 1997, 5 miesięcy, 964 koty
- Co najmniej 14 000 ofiar – ptaki: 24%, szczury – 162 osobniki
- Ptaki: głównie wróbel, modraszka, kos, szpak

Drapieżnictwo – cd.

- UK – do 275 mln ofiar, tym 55 mln ptaków (Mammal Society)
 - Liczba ofiar uśmierconych bezpośrednio, nie uwzględnia tych, które padły po udanej ucieczce
 - Nie obejmuje ofiar, których koty nie przyniosły do domu
- Inne dane z UK - 92 mln kręgowców
- USA: 1,4-3,7 mld ptaków, do 21 mld gryzoni
 - (84 mln domowych kotów, na dwór wypuszczanych 40-70 proc., z czego poluje 50-80 proc.; 30-80 mln kotów dziczyałych: 23-46 ptaków, 129-338 ssaków rocznie)

Drapieżnictwo kotów - cd

- Trudność z doborem metody:
 - Ankiety wśród właścicieli,
 - Badanie kału,
 - Badanie żołądków
- Aktywność i zasięg penetracji terenu przez koty

Fot. Eva Stets

Polska

- Ok. 5 mln domowych (przy 9 mln psów)
- MPPL – koty na 22% badanych powierzchni (województwa pld – min. 30%, im dalej na północ, tym mniej) (2000-2006)
 - Potrzezcz , skowronek, ortolan – mniej tam, gdzie stwierdzono koty (niekoniecznie istnieje związek przyczynowo - skutkowy)
- Problem w wąskich gardłach migracyjnych

Fot. Magdalena Dziadosz

Polska – cd.

- 2000 r. – woj. małopolskie + Zarządy Okręgowe PZŁ w całym kraju
W sezonie łowieckim 2000/2001 na terenie 32 ZO PZŁ liczbę zwierząt zabitych przez koty określono na 1679 os. 90% ofiar kotów: zające, kuropatwy, bażanty
Koty najczęściej spotykano 100-500 m od zabudowań (Wierzbowska i in. 2008)
- 2005 – badania w nadl. Rogów i Dobieszyn, ankieta nt. kotów
 - Regularne opuszczanie terenu gospodarstwa
 - Brak kontroli rozmnażania
 - 90% deklarowało karmienie, 13% i 46% wyłącznie mlekiem
 - Zagęszczenie kotów (6,1 os/100 ha, 3,7 os/100 ha) wyższe niż zagęszczenie lisa (1,9 oraz 0,9 os/100 ha)
 - 70% ofiar: drobne ssaki, ma 1736 zidentyfikowanych ofiar zające i bażanty: 0-1%. Z innego źródła danych: 43 małe zające na 654 ofiar (Krauze i in. 2009)

Wpływ kotów na populacje

- Niewykluczone, że ofiary i tak by nie przeżyły (choroby, pasożyty, inne drapieżniki)
- Np. w Wielkiej Brytanii wiele gatunków ogrodowych ma się dobrze mimo drapieżnictwa kotów
- Modraszka – wzrost liczebności w UK o 25% od 1966
- Koty zagrożeniem np. miejscach sąsiadujących z wrzosowiskami, gdzie zagrażają gatunkom o ograniczonym zasięgu lub związanych z jednym konkretnym siedliskiem

Fot. Wikipedia.org

Inne aspekty trybu wolnego

- Wścieklizna
- Toksoplazmoza
- Kolizje z pojazdami
- Walki ze zdziczałymi kotami

*Fot. Robert Adamiak/
<http://roberta.manifo.com/>*

Kwestia odstrzału

- W latach powojennych: 80 tys. psów i kotów rocznie (Stacja Badawcza w Czempiniu)
- Badanie zgodności z konstytucją ustawy z 1997 o ochronie zwierząt w kontekście prawa własności (2011)
- Od 2012 zakaz odstrzału (obowiązek odławiania i zwracania)
- Propozycja czipowania

Ogrody przyjazne ptakom

- Dokarmianie w karmnikach zabezpieczonych przed kotami
- Sadzenie ciernistych krzewów, w których ryzyko drapieżnictwa jest mniejsze
- Mocowanie pod karmnikiem odwróconej doniczki
- Zabezpieczanie budek, unikanie miejsc umożliwiających kotom przesiadywanie w pobliżu (np. pod dachem szopy)
- Roślina *Coleus canina*
- Koty nie przepadają za zapachem cytrusów

Sterylizacja

- Sterylizacja jest konieczna
- Wykastrowane koty mają mniejsze terytoria więc ich wpływ na faunę jest mniejszy.
- Na wsiach popularniejsze jest zabijanie kociąt niż sterylizacja dorosłych osobników

Fot. Dawid Ciemięga

Trzymaj kota w domu

- W okresie najwyższej aktywności (rano, wieczorem)
- Zwłaszcza w okresie wiosenno-letnim
- W okresach złej pogody

Jak uszczęśliwić kota w domu?

- Uszczęśliwiać stopniowo, zaczynając jesienią
- Poświęcać czas na zabawę z kotem
- Dostarczać zabawek (w tym też do drapania) i nagradzać za korzystanie z nich
- Chować mu zabawki (fajda z szukania i znajdowania)
- Dostarczyć towarzysza

Koty na szelkach

Fot. Barbara Kapuśniak

Dzwoneczek

- Nieistotny (Mammal Society)
- Zmniejsza liczbę ofiar (RSPB)
- Zmniejsza liczbę ofiar, lepsze podwójne (D.Krauze-Gryz / forum.przyroda.org)
- Obroże emitujące dźwięki – brak dowodów na skuteczność

Czy zgodne sąsiedztwo jest możliwe?

Dziękuję za uwagę

Antoni Marczewski

Antoni.marczewski@otop.org.pl

www.otop.org.pl